

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR.
TÁRÁ Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 14 frt, 1/2 évre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr.,
egy hónapra 1 frt 20 kr.
Egyes szám Budapesten 4 kr., vidéken 5 kr.

Színházak a kultuszminisztériumban.

Budapest, március 19.

Évek óta lappangó ellentét az, amely egyrészt az Országos Zeneakadémia és az Országos Színészeti Akadémia, mint a kultuszminisztérium hatáskörébe tartozó intézetek, másfelől az állami segítségben részesülő színházaknak a belügyminisztériumhoz tartozó vezetősége közt lassan kiélesült és 1897. februárjában végre nyílt támadás alakjában tört ki. Csodálatos, szívós feltékenységgel ragaszkodott a belügyminisztérium mindig a színészethez, és valósággal a sértett amoro-ro szerepét játszotta, valahányszor ez ügyek rendezéséről s a művészetek minisztériumába való áthelyezéséről volt szó. De a művészetek fejlődését és ilyenformán a kultuszárca hatáskörének művészeti kérdésekben mindjebbán előtérbe nyomuló jelentőségét feltartoztatni nem lehetett. A csenevész palánta izmos, lombkoronás ifju fává fejlődött, amely csak most teregeti ágait igazában, hogy erdő sűrűjét hozza létre. Kezdetben szép szerényen meghúzódott a művészetek ügye a minisztérium emberbaráti ügyekkel kapcsolatos, apró ügyosztályában. De hirtelen oly fejlődésnek indult, hogy nemcsak egészen különálló, teljes ügyosztályt követelt magának, de népszerűség és jelentőség dolgában mint önálló, bár szervezete része a minisztérium ügykörének, diadalmas versenyre kelt a minisztérium vallás- és oktatásügyi irányzatával.

Ily viszonyok közt, amikor mindig többet beszélgetett magáról a *művészetek minisztériuma*, kétszeres féltéssel örködött a színművészet ügyeinek a maga hatáskörében való megtartására a kormányzat belügyi ágazata. Természetszerűleg mindjebbán érezhetővé vált ama helyzet képtelen volta, hogy míg a színészeti iskolák ügye s általában a színész-képzés a kultuszminisztérium védőszárnyai

alatt fejlődik, maguk a színházak, amelyeknek számára nevelték az új színészgenerációk évente kiröppenő rajait, egészen más, az iskoláktól idegen s független kezek kormányzatára vannak bízva.

Az intendánsok és kormánybiztosok maguk is érezték a visszásságot. Hatáskörük a belügyminisztériumhoz kapcsolta őket. Annak számoltak, attól kértek és a kultuszárca ügyeibe avatkozniok nem lehetett. A színészeti iskolák az ő beavatkozásuk nélkül, függetlenül intézték dolgaikat. Természetes, hogy ez természetellenes állapot volt. Versengő vetélytársat láttak az iskolák vezetőségében, amely egy célra törekszik velök: a színészeti felvirágztatására. 1897. február 3-án báró *Nopcsa Elek* intendáns a képviselőház ülésén élesen és kiméletlenül megtámadta a színész-akadémiákat, elsősorban az Országos Zeneakadémiát. Utalt az Operával kapcsolatos ösztöndíjak intézményének meghonosítására s elismervén, hogy az ösztöndíjak eredménye nem felelt meg a várakozásnak, hozzátette: „nem az Opera, nem az intendáns hibájából, hanem az iskola gyöngesége következtében.” És tovább: „az Operának ez ösztöndíjas intézményből haszna nem volt, haszna belőle csak a Zeneakadémiának volt.” Ebből azt a következtetést vonta le az intendáns, hogy az ösztöndíjasokat a jövőben nem a Zeneakadémián, hanem *külföldi* mestereknél szándékozik taníttatni.

Az intendánsnak ez az éles támadása nagy mozgást keltett első sorban a kultuszminisztériumban, amely haladéktalanul megkezdte a belügyminisztériummal való tárgyalást, hogy a fölmerült ellentéteket lehetőleg elsimítsák s a kibontakozásnak módját találják meg.

A tárgyalások folyamán legilletékesebb helyről oly kijelentés történt, hogy míg *szépművészeti minisztériumunk* nincs, addig a szín-

házak a belügyminisztériumhoz fognak tartozni. Ezzel a rövid, de határozott kijelentéssel a színészeti ügyek végső beosztása, mely már-már tengeri kigyózává nőtte ki magát a költségvetési vita művészeti részének, újból elodázódott volna beláthatatlan időkre. Mert eddig csak egy példája volt a szépművészeti minisztériumnak: a *ministère des beaux-arts* a rövid életű Gambetta-minisztériumban. Ma már Franciaországban is egy *sous-secrétaire des beaux-arts*, és egy *direction des beaux arts* van, a közoktatásügyi minisztérium hatáskörében. Ezek alá tartozik minden, ami művészet. A szépművészeti minisztérium létesítése tehát a mi viszonyaink közt oly egyedül álló különlegesség volna, amelyre alig lehet gondolni s ennek a feltételnek a kitűzése nem jelenthetett mást, mint a művészeti ügyek egyesítésének végső elodázását.

Ilyen körülmények között legalább is az mutatkozott még szükségesnek, hogy a két különböző kormányzati ághoz tartozó, de természetüknél fogva érdekösség által összekapcsolt művészi intézmények között a közreműködés, a kölcsönös támogatás elve érvényesüljön.

Újból fölvettek tehát a tárgyalásoknak rövid időre elejtett fonálát. Beigazolódott, hogy egyrészt a színészeti iskolák, másrészt a színházak közt fennálló ellentét és féltékenykedés nem gyakorolható káros hatását a két intézményre, ha egyesítés felsőbb vezetés alatt állának. Mindkettő egy célt szolgál: a magyar művészet színvonalának emelését, céltudatos, egységes vezetés mellett tehát a kicsinyes hatalmi kérdéseknek teljesen el kell enyészniök. De még sokkal nagyobb közművelődési érdeke az országnak, hogy a zene és a színművészet állami gondozása az arra hivatott tényezőknek egy nagy közös szervezetében érvényesüljön. A művészetek képzésére rendelt intézetek látják el nemcsak

REGÉNY.

Edith bosszuja.

(2) — REGÉNY. —

Írta: SZANTÓ KÁLMÁN.

— Meg, tekintetes uram, csak el nem hiszszük. Nem tudjuk, mért tiltana el bennünket a tekintetes ur akarmiféle munkától, mikor arról a törvény se rendelkezik.

— Nem-e? No, nézd a paraszta! tán bizony te fogsz engem a törvényre kitanítani? Le teszed azt a kaszát azonnal?

— Nincs hozzá a tekintetes urnak semmi jussa! — felelt az öreg a kasza nyelére támaszkodva.

— Nincsen-e? s önkénytelen mozdulattal megrándult a keze, mintha meg akarná ütni az öreget. Egyszerre, mint a raj zúdult fel a munkásnép. Hirtelen körülvették szószólójukat s a sok kasza, mint megannyi szörnyű fegyver, fenyegetve villant meg kezükben. De az öreg egy félkezevel leintette őket. Kilépett a védelmező körből s szembe állott ismét a szolgabíróval.

— Ehhez ugyan még kevesebb jussa lenne a tekintetes urnak, de csak azt hiszi, hogy az igazságtalanságot ezzel igazságosra változtatya, íme, készen talál.

A megalázkodásra, melylyel az öreg fejet hajtott, ismét fenyegetőleg kezdtek a munkások csoportosulni. Egyik-másik fölemelte a kaszát, ké-

szten, hogy lecsapjon vele, ha a szolgabíró megérintené az öreget. Mintha vérengzés szimatja terjengene a levegőben, a csendőrök vezényszó nélkül is közelebb húzódtak s összebb vonultak.

A szolgabíró is megérezte, hogy hiba lenne a hurt tovább feszíteni, noha az öreg paraszt alázatos kínálkozása megviskettette a tenyerét. Megérezte a nehéz felelősség súlyát, melyet magára venne, ha a tulingerelt parasztság hirtelen dühében széjjeltépné a láncokat, melyekkel az öreg tekintélye uralkodott rajtuk. Méréskelte magát s tartózkodását hangja nyersége alá rejtette, melylyel az örege újból rávált.

— Itt pedig nem mártíroskodunk, hanem engedelmességek! Hé, káplár ur, vegye közre két ember ezt az öreget s vigye a megyeházára. A többi pedig hajtsa ezt a söpredéket a faluba!

Az öreg vállára vette a kaszát s ellenkezés nélkül kilépett a sorból.

— Jól van, tekintetes uram, de itt az Ur szabad ege a fejünk fölött. Ót hívom fel tanúsággal minden seregeivel az igazságtalanság ellen, melyet rajtunk elkövet. Az Úr szava után a törvény szavának kell engedelmességekünk. Induljatok meg emberek!

A szolgabíró kelletlenül suhogtatta meg ostorát: az öreg mintha a feje fölé nőtt volna. A munkások összeszedték cök-mókjukat s rendbe álltak. A menet megindult két irányban. Ameről jöttek, két csendőr fogta közre az öreg patriárkát s kocogott vele a város felé. Ameről a haragok kongása eredt, indult a munkásnép: férfiak, asszonyok vegyest. Most, hogy rajban álltak, most látszott meg nyomoruk.

A mezei munka pora végig tapadt rajtuk. De por és izzadság alól kivirított a rongy, mely testüket fődte, a sápadtság, mely beesett arcaikat borította. A lányok lomposak, a férfiak

elhanyagoltak. Egy sincs köztük, akire rá lehetne mondani, hogy bírja magát, s a lányok között, aki férfinak szemet szurna. Lenn a Kánaán méztől csurgó földjén éhez, koldus had, mely most hátra-hátra tekint, míg az ut kanyarulata, embermagas kalásztenger el nem nyeli a csendőrök kalapjának bokrértját. Akkor fölelhajtva, vánszorgó léptekkel vonszolja magát odább. Az öregasszony, aki az elebb megkezdte, újra belekezd a sirmas énekbe. A többiek alkalmazkodnak hozzá, s halk, elnyújtott hangon, mindjebbán belebátorodva kísérik. Így kórusban, az előre-hátra maradozó kísérettel, az ének még sirmalmasabb. Se zenei szépség, se vallásos ihlet nincs benne. Csak valami szünni nem akaró véges-végtelen jaj. Amibe belesajog a lélek reszketőn és irtalmasan, — s zokogásra kényszerít. Teli van tőle a levegő, s megmozgatja az utszelen az akácok tikkadt leveleit. S még csak be sem lehet tiltani. A saját maguk hangjától biztatást kapnak s ki nem fogynak az énekből. S mind egyforma. És erőt merítenek belőle és lelkesülést. Erőt a szenvedéshez s kitartást a nyomorhoz.

A csendőrök kétféleképpen körülvesszik őket, s a kocsi lépésben baktat utánuk. Amerre néznek, por kerekedik nyomukban, mind magasabba s sürke felhő takarja el előlük a napot. Eltakarja őket s a gomolygó, lengő fátyol alól, melyet rájuk borít, csak az elnyújtott, hosszú, vinyogó ének sirmala hallik, mely félbeszakítlanul kíséri őket s adja nekik az erőt, kitartást, lelkesedést — a nyomorúsághoz.

A sárka cséza pedig, a két almáspejjel, kocog utánuk, a szolgabíró ur suhogtatta ostorát, bosszusan, hogy az országutat szegélyező árok miatt semerről ki nem térhet nekik.

(Folytatása következik.)

a székes főváros, hanem az egész ország összes szinpadait arra hivatott és képzett erőkkkel. Az opera sem fog soha a magyar közművelődésnek és a magyar művészetnek valódi otthonává válni, ha az összes hazai művészi tehetségeknek a művészi iskolákon s a vidéki szinpadokon át vezető utjuk a legelső szinpad zárt ajtajánál ér véget.

Ilyen érvelés kapcsán a kultuszminiszter tárcájának 1898. évi előirányzatát megokolva hivatalosan is kijelentette, hogy a művészeti ügyek egységes vezetéke érdekében a szervezeti kérdések gyökeres megoldása iránt a belügyminiszterrel tárgyalásokat indított meg. „Addig ugyanis, amíg egyrészt az operai és színművészeti iskolák ügye és másrészt a színházak felett gyakorolt állami hatóság két kormányzati ág között oszlik meg, és a szoros érdekkapcsolat, mely egy akadémiai képzés és a színházaknak újabb művészi erőkké való ellátása között fennforog, állandó és rendszeres gondozásban nem részesülhet. Reméllem, hogy az illetékes tényezők hozzájárulásával a zenének és színművészetnek az állami igazgatás körébe tartozó összes érdekei nemcsak a kormányzatban is egységes alapon fognak érvényesülhetni.”

Ezzel a reménnyel meg lehetett pihenni egy esztendőig. Tavaly májusban, tehát a költségvetési vita lezárása után, a miniszterelnök, tekintve, hogy a „képviselőházi tárgyalások alkalmával a színművészeti kiadások címénél éveken át azon óhaj nyert kifejezést, hogy a színművészet ügyének igazgatása a belügyminisztérium ressortjából a kultuszminisztérium tárcájába helyeztessék át és miután ebben a kérdésben feltételes kormánynyilatkozatok is tétettek, — felhívta egy kultuszminisztert, mint a belügyminisztert, hogy az ügyben elfoglalt álláspontjukról s a tárgyalások eredményéről őt értesítsék.

Az ügynek ilyen stádiumában végre alapos reménység támadt, hogy a végső kibonyolítás ideje elérkezett. Az értesítések megförténtek s már arról volt szó, hogy a legközelebbi költségvetés előirányzatában már a kultuszminisztérium hatáskörében szerepeljenek a színházak tételei. Amikor azután a megoldás ilyen közel volt már, — akkor jött a politika. Kiegyezés, obstrukció, élet-halálharc, melynek izgalmas zavarában bizony megint csak elfelejtkeztek az elárult színeszeti ügyről. A hajsza csak minap ért véget, de már a képviselőház komoly munkája s a költségvetés tárgyalásának elérkezése ismét időszerűvé tesszik a régen holtgatott kérdést.

Most a belügyi tárca kerül tárgyalás alá. A színházak tételénél e kérdésben ismét felszólalások lesznek. Reméljük, hogy ezáltal az utolsók. A szélesöndben evező békekormányának aligha lehet oka halasztani a kérdés gyökeres megoldását.

s. o.

BELFÖLD.

Hegedüs Sándor mandátuma. A kolozsvári I. kerület szabadalvú párti választóinak küldöttsége tisztelt meg a délelőtti Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszternél, hogy újra felajánlja neki a mandátumot.

A küldöttséghez, melyet dr. Haller Károly I. kerületi pártelnök vezetett, báró Feilitzsch Artur, a kolozsvári II. kerület képviselője és Szavcsina Géza kolozsvári polgármester csatlakoztak. Tagjai voltak: Ajtai K. Albert, dr. Csiky Viktor, Demjén Ágoston, dr. Fischer Lajos, dr. Gáms József, Hegyessy Vilmos, Hirschfeld Sándor, Kozma Ferenc, dr. Mihály József, Nagy János, Péterfi Zsigmond, Rohonczy Lajos, dr. Weiss József, Winkler János. Hegedüs Sándor miniszter Hunyady-téri lakásán fogadta a küldöttséget, melynek nevében dr. Haller Károly rendkívül megleghangú beszédben biztosította Hegedüst nem csupán a szabadalvú párti választók osztatlan bizalmáról, de konstataulta azt is, hogy a kolozsvári függetlenségi párt, méltányolván a miniszter kiváló érdemeit, nagyrabecsülése jeléül ezáltal nem állít vele szemben jelöltet.

Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter válaszában kiemeli, hogy ő nem kereste a kitérítést s hogy kötelességet vett teljesíteni küldői iránt. Mivel

ezt a nehéz feladatot magára vállalta. (Élénk eljenzés.) Meghatja az a nagy általános bizalom, amely az ország minden részében iránta nyilvánul, sőt leveri, mert érzi, hogy sem szellemi, sem fizikai ereje nincsen ahhoz, hogy eléggé megfeleljen az óriási várakozásnak, mely ezekben az órákban vele szemben kifejezésre jut. (Ellenmondás.)

Hotek, sőt hónapok küzdelmeinek nehezen kivívott eredménye a mai politikai helyzet. Nem bocsátkozik a részletekbe, nem is akarja érinteni a lefolyt parlamenti harcot. Ami eddig volt, az egy lezárt könyv és mondhatni, hogy közös megállapodása a pártoknak, hogy azt nem is kell felnyitni többé. Sok szép gondolat van ebben a könyvben, de még több szenvedély és ezeket nem szabad visszabocsátani a politikai életbe. Pandora szelencéjének megbontására vállalkozik az, aki rekriminációba bocsátkoznék és a félműt eseményeinek még egyszerű idézése is könnyen érinthetné egyesek személyi érzékenységét. A mi volt, azzal végeztünk. És csak ezzel az elszántsággal láthatunk gát nélkül, zavartalanul a közkötelességek teljesítéséhez, a munkák megoldásához, amelyek most reánk várnak. (Élénk helyeslés.)

Szívből köszöni a kolozsvári első kerület választóinak bizalmát, hogy a képviselői mandátumot most újból felajánlották. Vigye meg a küldöttség a kolozsvári függetlenségi pártnak is hálás köszönetét azért a figyelemért, hogy vele szemben ezáltal ellenjelöltet nem állított. Jól esik neki, hogy az ő egyéni tulajdonaiba vitet bizalom, talán a személyes rokonszenv, monthatni: barátság erre az egy alkalomra rábirták a kolozsvári ellenzékét, hogy elvei fenntartása mellett lemondjon az ellene való politikai küzdelemről. Ő ezt az egy napra szóló treuga deit, amely nem érint sem az ő, sem az ellenzék elveit, jövődö megartartását, azzal az ígérettel viszonzozza, hogy pártatlan jóakarattal, feltétlen tárgyilagossággal fogja mindenkor végezni kötelességét. (Zajos eljenzés.)

Délután két órakor a miniszter ebédet adott lakásán a küldöttség tisztelőire. Az ebéden a nevezettek kivül résztvett Széll Kálmán miniszterelnök és Hegedüs Loránt képviselő. A miniszterelnököt megjelenésekor viharos eljenzéssel üdvözölték a kolozsváriak. Hegedüs miniszter neje rendkívül szeretelméltóan teljesítette a háziasszonyi tisztet.

A fényes ebéd alatt az első köszöntőt Hegedüs Sándor mondotta, éltetve a küldöttséget és a kolozsvári választókat. „Lelkes tiszteket mondottak azután Hegedüsre és családjára, valamint Széll Kálmán miniszterelnökre.

Széll Kálmán miniszterelnök magas szárnyalású, szép beszédben méltatta Hegedüs Sándor egyéniségét, nagy tehetségeit, ropant munkásságát. Kiemelte, hogy régi hű barátság köti Hegedüshöz, ki egyik legkiválóbb munkatársa, valóságos jobb keze azokban a súlyos feladatokban, melyeket most magára vállalt. Ösztönje óhajja, hogy a meg-megújuló érzelmeik tüzeben forrjon mindegyre szorosabba a kapcsolat, mely a kolozsváriakat Hegedüs Sándorhoz fűzi. Tisztelet, szeretet és hála kösse mindenkor a kolozsváriakat e kiváló fiához.

A miniszterelnök remek beszéde a legmélyebb benyomást tette a küldöttség tagjaira.

Már beesteledett, amidőn a küldöttség eltávozott Hegedüs Sándor vendégszerető házából.

Kedden, március 21-én, lesz Kolozsvárt a képviselő-választás, melyen Hegedüs Sándort előrelátó hatóság egyhangulag fogják újra képviselővé választani. Hegedüs Sándor jövő vasárnap Kolozsvárra utazik, ahol tiszteletére nagyszabású lakomát rendeznek.

A választók bizalma. Báró Harkányi János a következő táviratot kapta a facseti szabadalvú párttól:

Ma tartott népes ülésünkben nagy lelkesedéssel egyhangulag hozott határozat folytán üdvözöljük méltóságodat és a fennforgott ellentétek kedvező kiegyenlítése folytán a szabadalvú körbe való belépése fölötti nagy öröminnk kifejezése mellett, jövőbeni igaz bizalmunkról biztosítjuk. Szokolty Elek a szabadalvú párt elnöke, Podhárszky Ándor pártfogó.

Ugron Gábor programbeszéde. Mint Szilágyi-somlyóról táviratozták, Ugron Gábor vasárnap délután monotta el ott programbeszéde. Vissontai Soma országgyűlési képviselő és több hírlapíró társaságban aznap délelőtti érkezett Somlyóra. A közbeeső állomásokon mindenütt lelkes ovációkban részesítette a lakosság. Sarmaságon Erőtelk Albin földbírtokos villásreggelivel vendégelte meg az érkezőket és a Somlyóról előbe utazott függetlenségi választókat Szilágyi-Somlyón, a vasuti állomásnál Bartha Endre ügyvéd, pártelnök lendülettel beszéddel üdvözölte Ugront, kiemelve a város történelmi múltját és azt, hogy a Bathorinak ősi vára itt áll és innen indult 1848-ban Bem tábornok diadalmas hadi útjára. Ugron Gábor üdvözölve, kívánja neki, hogy politikai pályájának új hajnalhasadásán szintén oly diadalra induljon, de a béke fegyverével, a hódító hadjáratra. Ugron lel-

kes beszédben válaszolt a pártelnök szavaira, megköszönvén a szép fogadtatást. Erre kocsiira tilték és a városi vendéglőbe hajtottak. Itt a párt több tagja várta Ugront, aki a vezéremberekkel visszavonult és a tisztelőket fogadta. A városban hírvényéletes hangulat uralkodott, a házak lobbogókkal vannak díszítve és az ablakokból asszonyok, lányok kendőlobogtással üdvözölték a képviselőjelöltet.

Ugron Gábor délután 2 órakor a városi vendéglő emeleti erkélyéről mondotta el programbeszéde, mely széles vonalakban vázolja a jelölt jövő politikai partállását. Ő népképviselő akar lenni — mondá — nem pedig egy érdekszövetség társa vagy valamelyik klikknek tagja. Általános szavazati jogot követel a népek. A kormányférfiaknak feladata, szorintó — meggyőzni a koronát erről, hogy a magyar nemzet hű és lovasias és a magyar nemzet képezi a dinasztia főbb erősségét. A nemzet erényéről, hűségéről és vitéségéről kell meggyőzni a koronát. Hangozalyozza a külön udvartartás szükségességét. A magyar hadsereg nyelve — folytatja — legyen a magyar, mert ennek ellenkezője törvényben nincsen megírva; követeli a magyar lobbogó a hadsereg számára, a honvédségnek tüzérséggel való ellátását és ezért küzdeni fog. A delegációba, amely nem egyéb bizottságnál, belemeq. Ellensége az állami adminisztrációnak. A most uralkodó békét nem kívánja megzavarni, de ellenőrzi, hogy a galambok turbékolásuk közben egészséges tojásokat kotoljanak. Önálló vámtérület és nemzeti bank kell az ország anyagi függetlenségének, melynek kivívására az aranyvaluta mielőbbi rendezése és végrehajtása szükséges. E célból a 67-es alapon álló képviselőkkel is hajlandó szövetséget kötni, de nemcsak ezekkel, de minden-kivel politikai partállásra való tekintet nélkül. Beszéde végén azt fejtette, hogy a nép csak akkor lehet boldog, ha vallásos.

A választók lelkes tetszéssel fogadták Ugron Gábor programbeszéde és nevükben Nádudvary Jenő ügyvéd köszönetet mondott a jelöltnek a részletes programért és a jelöltséget neki felajánlotta. Vissontai Soma országgyűlési képviselő Ugron beszédehez hasonló szellemben tetszés között beszélt. Ugron holnap a kerületbe utazik, ahol fogadására nagyban készülnek. Este bankettet rendeztek tiszteletére a városi vendéglőben.

HIREK.

Budapest, március 19.

— **BUDAPESTI NAPLÓ.** Március 15-én új előfzetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfzetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejékorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Személyi hírek.** A svéd király biarritzi időzését április 10-ig meghosszabbítani szándékozik. — Lányai Leó országgyűlési képviselő, a budapesti kereskedelmi és iparkamara elnöke több heti szabadságra Olaszországba utazott. — Roselery lord, volt angol miniszterelnök Konstantinápolyba érkezett.

— **Pro litteris et artibus.** A hivatalos lap mai közlése szerint a király dr. Beúhy Zsoltnak, az esztetika egyetemi tanárának, Steindl Imre műgyegetani tanárnak és Lots Károly festőművésznek a Művészetért és tudományért császári és királyi osztrák-magyar díszjelvényt adományozta.

— **A német császár francia származása.** Megemlékeztünk a multkor arról a francia fölfedezésről, hogy II. Vilmos német császár őseinek bölcsője francia földön ringott. Most ebben a tekintetben teljes és pontos genealógiai levezetéssel szolgálhatunk azoknak, akik meg akarnak bizonyosodni a dolog felől. Ime:

Capet Hugó, II. Róbert, I. Henrik, I. Fülöp, VI. Lajos, VII. Lajos, II. Fülöp (Fülöp-Ágost), VIII. Lajos, IX. Lajos (Szent Lajos), III. Fülöp, IV. (szép) Fülöp, Isabelle de France, III. (angol) Eduárd, lancasteri herceg, Jean de Beaufort, tudor Margit, VII. Henrik, Margit, V. (skót) Jakab, Stuart Mária, I. Jakab (választófejedelem), Zsófia (a hannoveri választófejedelem felesége), I. György angol király, Mária-Ernesztina (I. Frigyes Vilmos felesége), II. (nagy) Frigyes, II. Frigyes-Vilmos, III. Frigyes-Vilmos, IV. Frigyes-Vilmos, V. Frigyes-Vilmos (I. Vilmos német császár), III. Frigyes, II. Vilmos.

— **Román katonatisztek Magyarországon.** Brassóból táviratozták az alábbi titokzatos történetet: A bukaresti gyorsvonattal a romániai hadsereg két huszártiszteje érkezett ma ide párbajsegédek és párbajorvosok társaságában. Hoztak magukkal orvosi közszerkeket és a párbaj megvívásához szükséges egyéb szerszámokat. Délután kártpárbajt vívtak. Az egyik fél jelentéktelenül a fején sérült meg, a másik kezén kapott kisebb karcolást. A párbaj után a felek nemcsak hogy kibékültek, de a kibékülés után nagy lakomát is rendeztek. Lakoma után az egész társaság a legvidámabb hangulattal visszautazott Bukaresibe.

— **Csemegi Károly a ravatalon.** Csemegi Károly nyugalmazott kuriai tanácselnök ravatala körül egymást érik a részvédtaligatók. A díszes koszorúk egész sokasága borítja a ravatalt, köztük Budapest főváros, az igazságügyminisztérium, a királyi kuria, a királyi tábla és még számos egyesület és magánosok koszorú.

A Magyar Jogászegylet Csemegi halálát a következő tartalmú gyászjelentéssel tudatja:

A Magyar Jogászegylet mély gyászszal tudatja, hogy alapítója és örökös tiszteletbeli elnöke, Csemegi Károly, valóságos belső titkos tanácsos, nyugalmazott kuriai tanácselnök, a m. kir. igazságügyminisztérium volt államtitkára, a Szent István-rend középkereszttese, március 18-án elhunyt. Hílt tetemei március 20-án délután fél 4 órakor fogtak lakásáról (IV., Reáltanoda-utca 19. szám) a Kerepesi-ut melletti temetőbe örök nyugalomra kísértetni.

Ő felsége a király a kabinetiroda után a következő részvétlirátot intézte (német nyelven) az elhunyt özvegyéhez:

Ó császári és apostoli királyi felsége őszintén részvesz nagyméltóságod fájdalommal veszteségében. Kabinetiroda. Legfelső meghagyásból: Köniq.

Részvétlüket kifejezték még Vaszary Kolos hercegprímás, Fehér Ipoly pannonhalmi főpát, Apponyi Lajos udvarnagy, Plósz Sándor igazságügyi, Hegedűs Sándor kereskedelmi és Wlassics Gyula kultuszminiszter. Arad város a is küldött részvétliratot, amely így szól:

Nagyevű férjének, kit annyi kedves emlék és kötelet fűzött városunkhoz és kit büszkén tartottunk magunkénak, elhunyt alkalmából kifejezem városunk közönsége és összes polgársága nevében őszinte részvéteimet; adjon az ég nagyméltóságodnak mérhetlen fájdalomra enyhülést és legyen meggyőződve, hogy gyászban szívünk mélyéből osztozunk. Salacz Gyula polgármester.

A magyar jogászegylet igazgató-választmány a az egyet alapítójának és örökös tiszteletbeli elnökének, Csemegi Károlynak elhunyt alkalmából ma délelőtti ülést tartott, melyet dr. Favrík Béla elnök gyengélkedése miatt dr. Beck Hugó kuriai bíró, az egyesület alelnöke vezetett. Az egyesület külön gyászjelentést bocsátott ki és küldötség után koszorút helyez a ravatalra ezzel a felirással: „Alapítójának és tiszteletbeli elnökének — a Magyar Jogászegylet”. A temetés az igazgatóválasztmány testületileg vesz részt és az elhunyt özvegyéhez részvétliratot intéz. Az egyesület azonkívül korábbi elhatározása alapján megfesteti elhunyt első elnökének arcképét s ennek leleplezése alkalmával emlékkönyvpályt rendez.

— **Előadás az országos képtárban.** Az országos képtárban, nagyszámú előkelő közönség jelenlétében ma volt a negyedik ismeretterjesztő előadás. Petrovics Arzén értekezett a grafikai művészetek fejlődéséről, tekintettel a magyar törekvésekre. Elmondta, hogy a rézmetszés eredete, mint legtöbb tudomány, homályos. A rézmetszés emlékei a XV. század közepéből származnak s egyidejűleg a könyvnyomtatással, mely akkoriban annyiból állott, hogy fatáblákból kivéssett betűket papírra lenyomtattak. A németek szerint a rézmetszést E. S. mester találta fel, kitől 1460—1466 évszámmal jelölt táblák maradtak hátra. Hogy E. S. ki volt, azt nem tudni, csak annyit tény, hogy ötven volt egy hercegi udvarban. Neve valószínűleg Egidius Stecklin vagy Erhard Schönbock volt. Magyar rézmetszők közül hírnévre sokan tettek szert, így Hauer János Tamás, Neubauer József, Vessely, és még mintegy harmincan. A közönség érdeklődéssel hallgatta a szép és érdekes előadást és az előadót zajosan megtapsolta.

— **Andréet keresik.** Három expedíció indult immár André keresésére, kettejük eredmény nélkül jött vissza, a harmadikat, a Wellmann-féle észre várják. A merész légi utas fölkeresése azóta sokaknak tüzes ambíciója. Ez az ambíció újabb sarkóvi expedíciót teremtett, amely Nathorst tanár, az ismert sarkutató vezetője alatt a nyáron indul André kutatására. Nathorst most állami segélyt igyekszik kieszközölni e célra. Kibocsátott felhívására 46.800 korona gyűlt össze és még vagy 40.000 koronára van szükség. Az előkészületekkel kissé megkészték és most a gyors munka drágább lesz az előirányzatnál. Az adakozó kedvet megcsappantották a szibériai hírek és Ljalin vadász hazug állítása, hogy léghajót és három holttestet látott. Így csak állami segítséggel remélik az expedíció megvalósulását. Nincs kétség, hogy az országgyűlés meg fogja szavazni a szükséges összeget. A javaslat előterjesztésekor kijelentette Clatson kultuszminiszter, hogy erkölcsi kötelessége a svédeknek mindent elkövetni a bátor léghajós sorának földelítésére. Nathorst tanár Grönland keleti

pusztáit akarja átkutatni. Ha egyáltalán remélik, hogy Andréet és társait még élve föllelik, akkor az idei nyár az utolsó terminus a kutatásra. A sarkutatózások történetében gyakran előfordul ugyan, hogy a sarkutatók többször a sarkvidékeken ütöttek tanyát. De Andréról és társairól azt sem tudjuk, érte-e valamely földet. Hogy a Spitzbergákon, a Károly király földön és a Ferenc József föld déli részén nem jártak, az a múlt évi expedíció teljes bizonyossággal megállapították. Mindenestre fontos, hogy Grönlandot átfurkásszék és a Ferenc József föld északi részén is lehetnek André ottidőzésének nyomai. Erről az ősszel megtérő Wellmann-féle expedíció számol be. De ettől sem várunk sokat, mint ahogy a világ kezd lemondani arról a reményről, hogy Andréet valeh megatlálják.

— **Az idő.** A verőfényes tavaszi napfény, amely kicsalta az embereket az utcákra, hamar elmul, és a mai ünnepponon, hűvös, mondhatni metsző hideg köszöntött be. A téli kabátok megint előkerültek és aki az első tavaszi sugár melegen elbizakodva, tuladott bundáján, kellemetlenül érezte az időjárás szeszélyét. A vidék több helyén még havazott is; s a hó természetesen ilyenkor nem számíthat tartósságra, de egy darabig még türellemmel kell bevárni az igazi tavaszt, azt, amely zöld pázsittal vonja be a barázdás földet és rügyet fakaszt a kopasz fákon. A hivatalos tavasz már megjött a mai nappal, de az elesontosodott bürokrata módjára nem tud meleg, lelket önteni munkájába. Majd ha megjelennek az erkélyeken a madárkalitkák és az ibolyát nem keztyűs kézzel kinálgatja a didergő leányka és a napfény derít és meglegedést esal a járókelők arcára, akkor lesz itt a tavasz, a dalba dalba foglalt és szívesen üdvözölt tavasz.

— **Kossuth sírja.** A budapesti kereskedelmi akadémia növendékei szombat, kizárndokoltak Kossuth Lajos sírjához, hogy a nagy halott iránt érzett kegyeletüket lerójják. Az ifuságot dr. Koltai Virgil tanár vezette. A sírnál Taubner Vilmos felső osztályu hallgató szép és tartalmas beszédben emlékezett meg Kossuth Lajos korszakalkotó munkásságáról, melynek befejezése után az ifuság előbb a Szózatot, majd a Himnuszot énekelte fel.

— **A tanító községi adója.** A közigazgatási bíróság nemrég érdekes határozatot hozott a felekezeti és egyesületi tanítók érdekében. Tóth bíró előadása alapján ugyanis kimondotta, hogy a néptanítónak nem kell községi adót fizetnie. Az elvi jelentőségű határozat története a következő:

A községi adó fizetése alól tudvaleg az állam legutóbbi időig, az állam hivatalnokain kívül többek közt a néptanítók is fel voltak mentve. Ujabbban azonban egyes községek a tanítóra is kivetették a községi adót, mert úgy okoskodtak, hogy a felekezeti és társulati tanítókat kedvezés nem illeti meg. Így a többek között M. fővárosi igazgatón is megvették a községi adót. Az igazgató meg volt győződve a követeles törvénytelenségéről és ezért a tanács és a közigazgatási bizottság elutasító végzése után panaszával a közigazgatási bírósághoz fordult, mely 2753. számú ítéletével az 1875. évi XXIX. és az 1886. évi XXII. törvények alapján kimondotta, hogy a néptanítók föltétlenül, vagyis nem tekintve azt, hogy állami, községi, felekezeti, társulati vagy magán iskolánál működnek-e, a községi adó alól mentesek, mely mentességől nem fosztja meg őket sem az 1872. XXXVI. törvények, sem a közigazgatási bíróságnak a múlt évben hozott 3. számú döntvénye.

— **A Bursch-sapkák miatt.** Véres kardpárbaj volt ma reggel a Robelly-féle Royal-vívóteremben. Melzer Gyula ügyvédjelölt állt szemben Lészay Ottó műgyemtemi hallgatóval. A viaskodásban Lészay sebesült meg. Melzer sértő levelet intézett a műgyemtemi Foot-ball-klubhoz az újban divatba jött Bursch-sapkák miatt. A klub tagjai sorsot húztak és Lészayt bízták meg azzal, hogy Melzertől elégtételt vegyen a sértésért.

— **Házasság.** Dr. Molnár Károly országgyűlési képviselő eljegyezte Lederer Ilonka kisasszonyt, Lederer Gusztáv ítélőtáblai bíró, a kulai járásbíró vezetésének leányát. — Bleuer Győző m. hivatalnok Győről e hó 12-ikén jegyezte el Bauer Irén kisasszonyt, Bauer Adolf földbírtokos leányát Kun-Félegyházáról. — Eppinger Lajos, az Eppinger Lázár és fia budapesti nagykereskedő-cég beitaigia jegyet váltott Fantl Emmy kisasszonnyal Budapestről.

— **A háremhölgy és a gazdag angol.** Megírták a lapok és poéták rigmusokat is csináltak arról, hogy egy gazdag angol a Yildiz-kioszkból a szultán háremének egyik legszebb hölgyét megszűkte. Velük menekült az enuuchis, aki a szerelmes párnak a szűkben segédelmére volt. Az angol a háremhölgyvel a Leilat el Kadret nevezett mohamedán ünnepe (magyarul: A végzet éjszakája) ismerkedett meg, amikor a mosék telve vannak ajtatos fér-

fakkal és nőekkel. Noha a Yildiz-kioszk hölgyei csupán a legszigorubb őrizet alatt látogathatják meg a templomokat, az angolius mégis közeledni tudott az odaliskhoz, aki meg is érteite a szerelem lángoló esdekletét. Mikor másnap reggel a Yildiz-kioszkban a szűkét észrevették, a szerelmes pár a megvesztegetett enuuchel már egy angol gőzösn szelte a tenger habjait. Amint most Konstantinápolyól jelentik, azóta a Yildiz-kioszk kapuit még szigorubb őrzik, — több enuuchot pedig börtönre vetettek.

— **A Lipótvárosi zsidótemplom.** A bíráló-bizottság által megdícsért tervek szerzői a hitközség felszólítására magukat megnevezték. A pályatervek készítői a következők:

1. Nyula lépésdház (megvététt) szerzői: Scheer Izidor, Vágó László és József műépítésszek. 2. Non ebur nec aurea* (megvététt), szerzője Márkus Géza műépítész. 3. „Het águ gyertyatartó” (megvététt), szerzői Schickedanz Albert és Herzog Fülöp műépítésszek. 4. „5655”, szerzője Baumhorn Lipót műépítész. 5. „Hit és remény”, szerzője Frensd Vilmos műépítész. 6. „Rajzolt Mózés-fé”, szerzője Kármán Aladár és Ullmann Gyula műépítésszek. Az összes pályázati tervek e hó 24-ikéig megtekinthetők.

— **Márciusi m-latság.** A zsambéki ifjuság március 15-ike alkalmából hangversenyyel egybekötött táncmulatságot rendezett. A hangversenyen Vágó János magvas megnyitó beszéde után Révész Béla és Gyulay Mihály olvasott fel. Weisz Ilona gyönyörű cimbalom-játékával ragadta el a közönséget; Breuer Nusika, Bak Szeréna és Vágó János művészi szavallatukkal sikert arattak. A rendezés gondossága Vágó János érdeme. Jelen voltak:

Asszonyok: Bak Gusztávné, Breuer Árminné, Fleischmann Lipótné, Fleischmann Mórné, Haas Márkna, Herzfeld Adolfné, Herzfeld Ignácóné, Pinter Lajosné, Reiner Samuné, Trebitsch Bernátné, Weisz Ignácóné, Wohlschein Lipótné.

Leányok: Bak Szeréna, Breuer Nusika, Irma, Katalin, Lelika és Etelka, Fleischmann Katica, Haas Paula, Malcsiner Cilka, Pfeifer Szerénke, Trebitsch nővérek, Weisz Ilonka, Wohlschein Szerénke.

A mulatságon jelen volt Zsambék hazafias előjárósága az élen érdemes jegyzőjével.

— **A bélyegtolvajok.** A bélyegtolvaj-szövetkezet ügyében a rendőrség már befejezte a vizsgálatot és a banda tagjai már átkisérlette az ügyészséghez. A banda tagjai, saját bevallásuk szerint 420.000 darab bélyeget loptak el, közte 300.000 darab öt krajcáros öt esomban és 120.000 darab két krajcáros két esomban, amelyeknek értéke 17.400 forintot tett ki. Megkerült mintegy 11.765 darab öt krajcáros és 11.640 darab két krajcáros bélyeg, amelynek értéke 821 forint. A tolvajok a bélyegeket részben kéz alatt, részint trafikokban és postakaraképnztári betétek után értékesítették.

— **Megedőszámlát adóhivatal.** Lemberghől táviratozták: A lmaoi hatóság jelenti, hogy az otani adóhivatalt tegnap kirabolták. A pénztárból tiznkétezer forint készpénz és ötezer forint értékpapirt vittek el. A rendőrség letartóztatta az adóhivatal penztárosát és ellenőreit, mert őrös a gyanu ellenük, hogy ők lopták meg közösen az adópénztárt.

— **Testvérgyilkosság.** Tóth János 28 éves nap-szamos és testvére Tóth József 30 éves nap-szamos, Köszegi József, Tóth Sándor és Cszimadia József pajtásikkal tegnap este József-napot ünnepeltek. A társaság Tóth Jánosnak Nefejeits-utcai lakásán jöttek össze, azután ámentek egy Csömöri-utú vendéglőbe borozgatni. Hazafelé menet a Murányi-utca sarkán a Tóth-testvérek összevettek s dulakodni kezdtek. János József bájtyát földhöz csapta, s csak nagynehezen tudták szétválasztani őket. Így ballagtak tovább a Hernád-utca sarkáig, ahol Tóth József ücsesét torkon ragadta, elővette bicakját s azzal ugrszta mellen, hogy pár perc alatt meghalt. A esendörök a testvérgyilkos Tóth Józsefet elfogták s miután ő is sérült volt, bekisértek a Rókus-kórházba. Ma reggel hozták a főkapitányságra, ahol könnyezve mondta el, hogy annyira részeg volt, hogy nem emlékezik semmire sem.

— **Ismét áttérések.** A szántovai sokacok áttérésének példája — ugylatszük — vonzó példa a többi bácskai sokacokra is. Ugyanis — mint most jelentik — Béregi község mintegy kétszáz sokác lakosa szintén a görög-keleti válásra szándékszik áttérni. Hasonló mozgalom észlelhető Szonta, Vajszka, Plávna és Bogyán községekben.

(x) **Az utánzók** mindig lesben állnak; miheiyt egy új szerjónak bizonyul, és megérdemelt sikert ér el, számos utánzat készül a mintájára. Így történt a Santal Midy is! De a fiatal emberek jól tudják, hogy csak a valódi Santal Midy gyógyhatása biztos, hogy csak a valódi Santal Midy üz el 48 óra alatt minden alétsi és gyomor-bántalmat! Török József gyógyszerháza Budapest, Király-utca 12.

Figyelmeztetés.

Valódi tokaji és szamorodni boraim kizárólag csak it Radó és Társa magyar borpince cégnél Budapest, V., Mérieg-utca 4. sz. a. és annak fiókáruháiban VII., Erzsébet-körut 56. sz. a. kaphatók. Tisztelettel LONSZKY ADOLF ó-liskai termelő.

Az újságírók közgyűlése.

Budapest, március 19.

Hivatásuk iránt érzett nemes lelkesedéssel, bajfáris együttérzéssel gyűltek össze a fővárosi sajtó munkásai ma a *Budapesti Újságírók Egyesületének* közgyűlésére. Az alakulás és kezdet nehézségein túl, a fölvirágzás biztos útján immár előkelően berendezett, tágas helyiségükben üdvözölték tagjait az egyesület. Délélt 11 órakor kezdődött a közgyűlés és mikor *Hoitsy Pál* alelnök néhány rövid szóval megnyitotta, a megjelentek rendkívül nagy száma is mutatta, hogy az újságírók e komoly érdeklődése nemcsak egyesületük iránt és ennek humánus törekvései magukban hordják az egyesület fölvirágzásának biztosítékát.

Mután az elnök a közgyűlés jegyzőkönyvének vezetésére fölkererte dr. *Pályi Edét*, meg *Lyka Károlyt*, *Szatmári Mór*, az egyesület fíradhatatlan főtákarát, beértesítette nagy gondal szerkesztett évi jelentését. Ebből a következő részletek emeljük ki:

(Az évi jelentés.)

Az egyesület a múlt évben szerzők alkotást hozott létre, amikor az újságírói orgánót egy félmillió sorsjatek rendezésével 85.000 ftra emelte. A sorsjatek kerek 75.000 forintot jövedelmezett, amely az alap két év alatt gyűjtött 10.000 forintjához csatolva, most már olyan tekintélyes vagyont képvisel, hogy a segélyre szorulókat belőle erős támogatásban tudja majd részesíteni az egyesület. A sorsjatek sikerének egyik lehathatósága előmozdítja *Lukács László* pénzügyminiszter utat, akit az egyesület hálas elismerése jelölő örökös tiszteletbeli tagjának választott meg. A sorsjatek eszméje *Singer Zsigmond*tól eredt, aki egyuttal a mozgalomnak lelke és legfontosabb öre volt. A választmány tehát azzal az indítvánnyal járult a közgyűlés elé, hogy *Singer Zsigmond*ot e tervkegyességnek megjutalmazásaképpen a Budapesti Újságírók Egyesülete örökös tiszteletbeli tagjának válassza meg. Az indítványt egyhangulag, nagy lelkesedéssel fogadták el.

Az egyesületnek a sajtó belső ügyei terén kifejtett működése az elmúlt évben is szorgos és kiterjedt volt. Az egyesület tagjai személyében az elmúlt évben nagy kitüntetések érték. *Fenyvessy Ferenc* Veszprémezeje főispánja lett, *Falk Miksa* a Szent-István rend közepkeresztjét kapta, és az egyesület egyik alapító tagját *Hegedűs Sándort* ő felsége kereskedelmi miniszterévé nevezte ki. A jelentés kegyeletlen emlékszik meg *Wodianer Fülöp*, *Gelléri Miksa* és *Szilverstein Ötvös* Adolf haláláról, akiknek elhunytja felett a közgyűlés fájdalmas részvétét fejezi ki.

Az egyesület elnöke, *Mikszáth Kálmán* február 9-én beadta az elnöki állásról való lemondását. A választmány sajnálkozással vette a lemondást tudomásul és jegyzőkönyvbe iktatta *Mikszáth* nagy érdemeinek elismerését.

Az elmúlt esztendőben a következő alapító tagok léptek be az egyesületbe: *Laky Adolf* ékezerész 500 forinttal, *Vasary Kólos* bibornok, herceggprimás 500 forinttal, *Hornig Karoly* veszprémi püspök 300, *Császka György* kalocsai érsek 300, dr. *Hávis József* 200, *Glück Frigyes* 100, dr. *Rainer Zsigmond* 100, a magyar kereskedelmi utazók országos egyesülete 100, dr. *Iránkovics János* rosznyoi püspök 100, dr. *Fenyvessy Ferenc* 100, *Sándor Pál* 100, dr. *Jeszzensky István* királyi közjegyző 100 és *Fuchs Vilmos* 100 forinttal. Velük együtt az alapító tagok száma 54-re emelkedett. Az egyesület céljaira adományokat tettek: *Bródy Zsigmond* egyesületi tag, főrendiházi tag mint minden évben 200 forintot. Egy névtelen adakozó *Seress László* utján 100 forintot. *Cséry Lajos* 200 forintot, *Kis-sebesi Gránit Kőbányák* részvénytársaság 100 forintot, a salgó-tarjani kösznébánya részvénytársaság 50 métermaza kösznetet, báró *Atzd Béla* az egyesület új helyisége számára több díszes és értékes berendezési tárgyat. *Falk Zsigmond* lovag az egyesület több nyomtatványát díjazalon szállította. A közgyűlés hálas köszönetét fejezte ki egy az alapítóknak, mint az adományozóknak.

A jelentést egész terjedelmében elfogadta a közgyűlés.

Következett a Segítő-Alap igazgató-tanácsának jelentése, melyet *Cziklay Lajos* alelnök terjesztett be. Az alap vagyona 85.791 43 krajcár. Ezt az összeget két év alatt gyűjtötte össze az egyesület, részint adakozásokból, részint az ideai sorsjatek jövedelméből.

A múlt évben 3700 forintot adtak az alapító tagok. Ezenkívül külön kapott az alap adományokat a következőktől: ifjabb *Cséry Lajostól* 180, *Fuchs Vilmostól* 100, *Heltai Ferenctől* 10 és *Bródy Zsigmondtól* 200 forintot. A hírlapok szerkesztősegeiben elhelyezett gyűjtőperselyek 314 fírt jövedelmeztek, a színházjegyek útkrajcáros adójából (4 hónap alatt) 42 forint jutott a segítő-alapnak. A múlt évben kiosztott segélyek összege 2708 forint volt. Végül a segítő-alap most már konszolidálnak mondható viszonyaira való tekintettel az igazgatótanács azt indítványozta, hogy a közgyűlés bizza meg a választmányt az alapszabályoknak a segélyezési módját megállapító szakaszainak gyökeres átdolgozásával. Addig is mondja ki a közgyűlés, hogy a segítő-alap 83.619 forintnyi alapítókegyet gyümölcsözőleg elhelyezve, érintetlenül kell hagyni és eredeti rendeltetésétől soha és semmi viszonyok közt elvonni nem szabad.

Zempléni P. Gyula könyvtárnok és a számvizsgáló bizottság jelentése után a közgyűlés elfogadta

a számszámadásokat és megadta a tisztikarnak a felmentvényt.

(A választás.)

Következett most a választás, amely meglehetősen mozgalmas volt. Másfél órai munka után a szavazatszedő bizottság a következőkben hirdette ki a választás eredményét:

Elnök lett: *Vézi József*. Alelnökök: *Hoitsy Pál*, *Deutch Antal*, *Szabó Endre*. Főtákar: *Szatmári Mór*. Gazda: *Cziklay Lajos*. Pénztáros: dr. *Diósy Béla*. Ellenőr: *Kálnoky Henrik*. Úgyász: dr. *Fekete Ignác*. Könyvtáros: *Zempléni P. Gyula*. Titkár: *Hollósy Géza*. Számvizsgálók: *Gara József*, *Jancsó Dezső*, dr. *Szalai Mihály*.

Választmányi tagok: *Ábrányi Emil*, *Adorján Sándor*, *Bajza József*, dr. *Bán Zsigmond*, *Balla Mihály*, *Bárony István*, *Bartha Miklós*, *Bartók Lajos*, *Bleicher Miksa*, *Bolgár Ferenc*, dr. *Bródy Lajos*, *Dienes Márton*, *Égely Mihály*, *Gerő Ödön*, *Hentaller Lajos*, dr. *Hortoványi József*, *Inczedy László*, *Kabos Ede*, *Kóbor Tamás*, *Kende Zsigmond*, *Nagy Miklós*, *Neményi Ambrus*, *Neszmélyi Arthur*, *Reiner Ferenc*, dr. *Schiller Henrik*, *Singer Zsigmond*, *Sipos Ignác*, *Sturm Albert*, *Szűcs Pál*, *Thury Zoltán*.

A bizalom és bajtársi szeretet lelkes megnyilatkozása kísérte a választás eredményének kihirdetését. Aztán *Hoitsy Pál* alelnök, aki eddig is anyni odaadással és szeretettel munkálkodott az egyesület fejlesztésén, nemes szavakkal üdvözölte *Vézi Józsefet*, lelkesen tolmácsolta az újságírók érzelmeit az új elnök iránt.

Erre *Vézi József* az egybegyűltek riadó tapsai és éljenzése közt felemelkedve helyéről, belefogott elnöki székfoglalójába. A köszönet és hála szavaival kezdte — a tisztikar nevében is — a szeretet és bizalom megalbítóit és aztán szót az újságírók magas szto hivatásáról, az újságírók nehéz küzdelmeiről:

(Az elnöki székfoglaló.)

A mi hivatásunk — van-e nála kegyetlenebb, hálátlanabb és mégis imádatra, méltóbb a világon? Mi vagyunk a nemzetnek szeme, ajka és lelkiismerete. Amit mi nem látunk meg, az kívül marad az ország tudomásán. Amit mi nem hirdetünk, az ha még annyira igazság, eleven erőre, hódító erőre nem kap soha, mert nélkülünk nem válhatik igév, mely felhevíti a milliók lelkét és cselekvésre serkenti a tetterőt. És mibennünk dobog a nemzet lelkiismerete is. Érezünk kell és tudunk is érezni a milliók szívvel. Visszaszorítjuk a saját énünknek rokon- és ellenszenveit, lebirjuk magunkban a szeretet és a gyűlölet impulzusait, s csak azt nézzük: mi jó a többinek. Óh az itélkezésnek nehéz percei, mikor a pennára tolu egy kemény szó, kegyetlen mint a halálos ítélet, metsző és hideg, mint a pallos, s mikor elősuhban lelkünk rejtekeiből a kéréld szánalom s igralmat esd, de könyörgését tularharsogja az igazságnak szigorú követelő parancsa! Hányszor siratjuk meg előbb azt, akit meg kell bántanunk! Hányszor sebezünk meg magunkat, mielőtt megebeznők amazokat! A világ persze nem látja a lelki tusánkat és olykor elszörnyed kegyetlenségünkön. De mi széttörnök pennánkat inkább, sehogy megtagadnók azt, amit igaznak ismerünk föl. S a milliók lelkiismeret, azért vagyunk mi, mert ha nem is találjuk meg mindig az igazságot, de szüntelen keresünk azt.

És ennyi önmegtágadásért s a mi jutalmunk? A közélet országutja mellett ott állunk mi, s az arra járó színluxek nekünk adják fel találós meséiket. Jaj nekünk, ha nem fejtettük meg. Kinevetnek érte. Kétszeresen jaj, ha megfejtettük: — szétmarcangolnak érte. Melyikünknek nem csengett még fülebe az ó fagyos kacajuk? Melyikünknek nem hatolt még lelki izomat-bála az ó durva kármuk? De mi azért csak állunk órségünkön, és egyikünk ha elhullott, helyébe lép a másik, elődje nyomdokaiból fokozottabb erkölcsi erőt merítve.

Az újságíró kinőtt a Bismarok epés definíciójából. Nem az többé a zsurnaliszta, aki valamely pályát eltévészett. A zsurnaliszta az, aki folyton kariert csinál, de sohasem a magáét, hanem mindig a másokét. Mi gyártjuk a nagyságokat dicséretünkkel és gáncunkkal; s a hírből, amelyet előállítunk, nem tartunk meg magunknak semmit sem. Viarokban elsáncolt trombitások vagyunk; a hangunkat halja harsogni a világ, de magunk láthatatlanok maradunk. S ha névtelen félistenek nem is vagyunk, de vagyunk névtelenül — egész emberek. És másokon talán azért csillog anyni szín, mert magunkról leszedünk minden pompázatot, hogy másokra aggassuk. És még ők nevetik a mi szürkeségünket!

Ó, a mi jóleső fakóságunk! Micsoda kincsünk ez nekünk. Nem cseréljük ezt fel semmi hermelinjért a világnak. Tanulunk a fülemiltől. Hajlékunk a bozót; táplálékunk a lisztpondró; s mialatt mások

szunnyadnak, azalatt dalolunk mi is, mint a csalogány.

Szegények vagyunk, de tiszták. És ebbe az egyesületbe azért szereztünk össze, hogy megvédjük hivatásunk szeplőtlenességét. Keveretlenül vagyunk itt együtt mi, a sajtó munkásai. Nem vegyülünk senkivel, mert kitanított minket a tapasztalás, hogy noha mi megértünk mindenkit, bennünket nem igen akarnak megérteni. Ezen a kis zsurnaliszta szíveten lelkesen gyűlünk az oltár köré, amelyre ideáljaink helyezvük. Idegen bálványokat nem imádunk; idegen által nem imádtatjuk a magunk istenségét.

Ezt a kultuszt tartjuk fenn, barátaim. Erre a munkára szólít engem s elnöktársaimat a tiakaratotok. Végezni fogjuk ezt a munkát erős szívvel. Isten minket ugy segéljen!...

A poétikusán szép beszédnek mély hatása volt és mialatt lelkesen tapsolt és éljenzett mindenki, sokan odasiettek az elnökhöz és üdvözölték. Nagysokára tudott csak szóhoz jutni dr. *Sziklay János*, aki indítványozta, hogy iktassák be az elnök beszédét a jegyzőkönyvbe és programként adják ki a jövő évi közgyűlés jelentésébe. Az indítványt nagy lelkesedéssel elfogadták.

(Hoitsy Pál ünneplése.)

Ezután *Vézi József* az elnöki székéből *Hoitsy Pál* alelnökhöz fordulva, ezeket mondotta:

„Elnöki tisztem első kötelességének tekintem, hogy *Hoitsy Pált*, a mi alelnökünket aposztrofáljam. Egyesületünknek háláját érdemelte ő ki nem csupán azért a méltóságos és tapintatos módért, melylyel ma tanácskozásaink vezette, hanem azért a nemes ügybuzgóságért is, amelylyel egyesületünk vezetésénél mindenben részt vett. Évtizedek óta oszlopos tagja ő a magyar sajtónak. Heves politikai küzdelmek közepette meg tudta óvni politikai jellemének tündöklő tisztaságát és egyéni karakterének szeplőtlenességét és azt a ragyogó feddhetetlenséget, amelyre büszkén és szeretettel tekintünk fel mi, a magyar sajtó munkásai.

A nemzet szellemi harcaiban mindig az első sorban állott és példát adott nekünk nemcsak erkölcsi komolyságával, szűz becsületérzésével, hanem azzal az önzetlenségével is, amelylyel a nemzet érdekeit szolgálta. Kérjük őt, véssé magába azt a meggyőződést, hogy újságíró társai tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodnak hozzá és változatlan nagybecsűséssel kísérik tiszta, önfeláldozó működését. Ezt a mi vonzalmunkat és tiszteletünket állítsa be mint változhatatlan tényezőit életének rendjébe és számíton reá. Valaminthogy mi is számítonk reá, hogy mindig hozzánk fog tartozni, amint eddig is egyik vezérlő csillagunk volt.

A beszéd után frenetikus tetszészajban nyilvánult az újságírók szeretete *Hoitsy Pál* iránt.

Ezzel a szép aktuális véget ért a közgyűlés, amelynek harmonikus lefolyása új határozatokat jelent az újságíró-egyesület történetében.

SZÍNHÁZ, MŰVÉSZET.

** A katonák a politikában. A bécsi *Neue Freie Presse* vasárnapi számának a vezércikke a közös hadügyminiszternek arról a tervéről szól, hogy már a legközelebbi delegátóktól kérni fogja a katonatisztek fizetésének fölemelését. Bécsi lapársunk e fizetésemelés sürgős szükségességét fejtegeti és kiindul *Thury Zoltán* kollegának nagyhatású drámájából, a *Katonák*ból, amelyet sok vidéki városban éppen a katonai hatóságok fölkerésére vettek le a műsorról. Mindenesetre érdekes megtudni, hogyan illeszt a nagyetekintélyű lap vezércikkje egy magyar író munkáját a nagyfontosságú kérdés politikai okfejtésébe. A vezércikk e passzusa így hangzik:

Több magyar vidéki városban a katonai hatóságok minden befolyásukat latba vetették, hogy kitiltassanak a színpadról egy társadalmi drámát, amelynek *Katonák* a címe és amely egy állásnak sulyos követelményeire nem tettet katonatisztnak tragédiáját mutatja be. A katonai hatóságok helytelenül cselekedtek, *Thury Zoltán* katonai drámája nem irányult a katonaság ellen. Ellenkezőleg, be akarta bizonyítani, hogyan bukhatik el a cifra nyomorúságban a lazább erkölcsi fölfogásnak hódoló ember, ha szűken kimért fizetésének örökös bajai és sulyos kötelességei folytán elveszti ellentálló képességét. Megindító jelenetben sorolja föl a hős övei és a közönség előtt, hogy állásával járó elkerülhetetlen kiadásai mellett mi marad meg havi fizetéséből. Egy ösztönös és kivonási példa, amelyet minden szakácáné megért, készíti elő a katasztrófát és adja meg neki a matematikailag meggyőző bizonyító erőt. Eppen azért nem akarják az ezredparancsnokok, hogy a tragédia a műsoron maradjon, attól félnek, hogy ártani fog a katonai presztízsignek. De ha csak kissé megfontolták volna a dolgot, belathatták volna hogy fölelmük alapjának, hogy a sötét drámának előadása csak kapóra jött a tisztikar pesztízsignek. A tragédia promissziái, ahogy *Thury Zoltán*

megadja, általánosságban érvényének, a következőt, amelyet hőse számára abból levon, nem tűri meg az általánosságot. Katonatiszt bukása nem mindennapi esemény. Az öngyilkos, vagy kénszerűségből elbocsátott katonatisztok száma elenyészően csekély ama katonatisztok nagy számához képest, akik bár sok bajjal és keserűséggel kell küzdeniük, mégis helyt állanak rangjukban. Van-e fényesebb bizonyítéka e testület erkölcsi minőségének? És nem kellene-e minden törvényhozó, minden választásra jogosult embert egyenesen kötelezni arra, hogy megnevezze Thury Zoltán drámáját? Hiszen minden parlamenti beszédnél erősebb hatása van a tisztán emberi nyomornak a fogékony nézőre és kénségtelen, hogy most már hozza kell látni a súlyos anyagi gondokkal küzdő katonatisztok fölsegélyezéséhez.

**** Művészeti felolvasás Kassán.** Kassai levelezőnk írja: Tegnap este a főreáliskola nagytermében Greguss Imre főreáliskolai tanár előadást tartott Rafaelról. Greguss előadása tudományos színvonalú értekezés volt, amely hű képében mutatta be a nagy festőt. Greguss vitetett képekkel kísérte érdekes magyarázatát, mit a nagyszámú közönség zajos tapsokkal honorált. Az előadás befejezése után a publikum kifogyhatatlan volt élénk elismerésének nyilvánításában.

**** A tavaszi nemzetközi kiállításra a bejelentés határideje március hó 20-án jár le.** Mostanáig 51 magyar művész 116 művet és 33 külföldi művész 59 művet jelentett be a tárlatra, mely a bejelentők nevei és a bejelentések anyaga után itélve, rendkívül érdekesnek ígérkezik. A személyesen meghívott külföldi művészek közül bejelentettek: *Alégre* Raymond, *Baertson* Albert, *Boudry* Alois, *Bernier* Geo, *Carbonero* Moreno José, *Erdelt* Alois, *Frank* Raoul, *Givardot* Louis Auguste, *Hessmert* Carl, *Heyden* Hubert, *Ragnolt* Antoine, *Schramm* Rudolf, *Schuster* Woldan Rafael, *Stuck* Franz, *Smeth* Henry. A külföldi művészek közül sokan műveikkel együtt skizták bejelentéseiket beküldeni, s így a már eddig is érdekes névsor minden valószínűség szerint több kiváló névvel fog gyarapodni. A tavaszi kiállítás április 15-én nyílik meg és június 15-éig tart.

**** Van Dyck-kiállítás. Az Országos Képtárban** most rendezik a Van Dyck művei után készült művészies metszet-kiállítást. A kiállítás ünnepélyes megnyitása március 20-án lesz, a sajtó képviselőinek március 28-án mutatják be a metszeteket. A kiállításra kerülő metszetekről részletes katalógus készült.

**** A Vándormadár bemutatója.** A nagyobb városok színházi sorjában bemutatják most *Prém* József pályanyertes művét, a *Vándormadarat*. A *Vándormadárnak* jeles technikája és hatásos főszerepe biztosítja mindenütt a sikert. Harom estén át a szegedi közönség élvezi a vidámsággal, kedvességgel teli vígjátékot. A darab szegedi bemutatóján is határozott sikert aratott. *Prém* Józsefet, ki lerándult az első előadásra, minden felvonás után többször hívta a közönség. Nagy része volt a sikerben a kitűnő előadásnak is. *Makó* Lajos valóban erős társulattal vonul be Budára, ahol a *Vándormadár* az első bemutatón egyike lesz. *Tárnoki* Gizella, mint Katica, elragadta a közönséget; *Szakács* Andor, *Mezei* Péter, *Krémer* Jenő, *Szakács* Andorné, *Szerémi* Gizella és *Pap* Mihály szintén jelszavak hálás szerepeikben.

**** Hangverseny.** Érdekes hangversenyt fog befejeződni az idei zeneszezón: *Barber* Franciska, akinek tehetségét maga *Leonecavallo* fedezte föl, április 4-én a Royal-teremben önálló dalostűl rendez. A fiatal művésznő föllépése elé érdeklődéssel tekintünk.

**** Nemzeti Színház.** *Császár* Imre *Bűnös* szerelem című 4 felvonásos színműve pnteken, folyó hó 24-dikén kerül először színpadra, a főbb szerepekben *Mihályfi*val, *P. Márkus* Emiliával, *Cs. Alszeghy* Irmával, *Bercsényi*vel. A darabot szombaton és vasárnap megismertlik.

**** Hubay Jenő hangversenye.** *Hubay* Jenő tegnap Párisból, ahol fényes sikert aratott hangversenyeivel, visszaérkezett Budapestre. Szóló hangversenyt, melyet pnteken hirdettek, vasárnapon este fényűző órák tartja a Royal-szálló disztermében. A hangverseny műsora rendkívül fényes, saját legújabb szerzeményén kívül *Koessler* tanár egy új, magyar stílus szerzeményét és *Mozart* V. heggediversenyét A-durban adja elő, melylyel Párisban fényes sikert aratott.

**** Ösztöndíjak művésznövendékek számára.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter külföldi művészi iskolákat látogató művésznövendékek számára állami ösztöndíjakra hirdet pályázatot. A kellőleg felszerelt folyamodványok mellé eredeti tanulmány-műveket is be kell nyújtani, amelyeknek a szerző aláírásának rajt kell lenni. Külföldi intézetekre szóló ösztöndíjban egy-egy művésznövendék rendszerint három, legfeljebb négy évig részesülhet, de folyamodni a fent elősorolt mellékletekkel együtt minden évben újra kell. Folyamodványok az *Országos Képzőművészeti Tanács*hoz nyújtandók be (Budapest, Hold-utca 8-12. szám), ahol bővebb felvilágosítást is nyerhetni.

**** Megugrott diva.** A berlini *Theater des Westens*, amely most az operát kultiválja, újságokban és plakátokon heteken át hirdette, hogy *Rossini* *Sevillai borbélyát*, egy híres portugál Rosinával, *Pazini* Regina kísárszenyával fogja előadni. A heteken keresztül hirdetett előadásnak tegnap kellett volna megtörténnie, de a függöny felgördülése előtt a színház igazgatója lépett a zsufolt ház elébe és kijelentette, hogy a híres portugál csalágotyát a közönség

nem fogja meghallani, mert — megugrott. A divát, berlini újságok szerint, nagyon bántotta, hogy megérkezése alkalmával a színháznál senki sem fogadta s hogy nem rendeztek be külön ülőzőt a számára. Ezen annyira felháborodott, hogy nyomban visszahajlatott a vasútra és visszautazott Portugáliába.

**** Dalnőp.** A *Dunántúli Dalosövetség* idei dalosünnepélyét *Komáromban* tartja június 25-én. Az összakarok *Huber* *Király-induló*t és *Titl* *Éjjeli hadiszemléjét* fogják katonai zenekar kísérettel énekelni. A választmány most hívja a versenyre a 23 tagogyletet s a Dunántúli többi dalárdáit is. A rendezőség élén *Konkoly-Thege* Béla delegációs elnök áll. Felvilágosítással bárkinke *Keszéggel* szolgál *Hittrich* József, a dalszövetség titkára.

**** Wagner-opera Madridban.** Megirtuk, hogy a madridi *Teatro Real* elő fogja adni *Wagner* *Rikárdnak* a *Niebelungok gúróját* című dalművét. Hogy a spanyol udvari színház milyen nagy daggal készíti elő a német mester tetralógiáját, mutatja az, hogy *Fernandez* *Amalio* hírneves színházi festő *Nemeter* szögba utazott, hogy Berlinben és Beyruthben díszlet-tanulmányokat tegyen a *Wagner-dalművöz*.

**** A Magyar Iparművészeti Társulat választmánya** *Ráth* György főrendiházi tag elnöklele alatt ülést tartott, amelyen megállapították a folyó évi költségvetést olyképpen, hogy 15.050 forint kiadást és 15.586 forint bevételt irányoztak elő. Az ideki közgyűlés napját április 9-ikére tűzték ki s ez alkalommal a Társulat lapjához, a *Magyar Iparművészethez* csatolják a választmánynak a közgyűlés elé terjesztendő jelentését. A társulat elnöke által szerkesztett díszmunka, az *Iparművészeti Könyv* meg és év folyamán elkészül *hatvan* *nyolc* *kötet* *terjedelmű* és számozott gyönyörű képpel. A díszmunkát a tagok a *bolli ár feléért* *szerezhetik* *meg*. Részletes jelentésben ismertette *Ráth* György elnök a párisi kiállítás magyar iparművészeti csoportjainak eddigi munkásságát és reményét fejezte ki, hogy a magyar iparművészet a párisi kiállításon előnyösen lesz bemutatva. Örömmel vette tudomásul a választmány *Rodisies* Jenőnek, az *Iparművészeti Múzeum* igazgatójának ama kijelentését, hogy a múzeum-kiállításra szant dotációját ez évben a társulattal együtt rendezendő karácsonyi iparművészeti kiállításra fordítja. A magyar népelet típusait ábrázoló kisebb szoborműveinek sorozatához a választmány *két újabb* *miniat* *vásárolt*, melyeket bronzban sokszorosítanak. Ezeket a szoborműveket az országos gazdasági egyesület és a vele szövetséges egyesületek díjgratások, díjazások és egyéb díjazásoknál fogják használni. *Végül* *Györgyi* *Kálmán* *tikár* *bejelentette*, hogy az első hazai takarékpénztár az egyesület alapítókéjét *száz forinttal* *gyarapította*, *Beschner* *műteremtő* *pedig* *két* *értékes* *bronzszobrot* *ajándékozott*, továbbá, hogy január óta *hatvanhat* *új* *rendes* *tag* *lépett* *a* *Társulat* *kötélékébe*.

**** Az Operaház előadása otthon.** Az Operaházban holnap (hétfőn) este *Sedlmair* *Zsófia* asszony és *Sz. Bárdossy* *Ilona* asszony vendégfőléptelével *Beethoen* *dalműve*, *Fidelio* *kerül* *színpadra*. A *Telefon* *Hirmondó* az előadást közvetíteni fogja s így az előfizetők otthon is végighallgathatják. Opera után 11 óráig *cigányzenét* *közvetít* *a* *Hirmondó*.

A zsidó templom.

Budapest, március 19.

Kerek egy millió forintot szán a budapesti zsidó hitközség arra, hogy új, monumentális templomot emeljen a magyar fővárosban. Nem sok pénz, de lehet érte valamit építeni. A kérdés most már csak az: minő legyen az új zsidó templom?

Huszonhárom építész felölt meg rá. Huszonhárom tervrajz érkezett a pályázatra, amely időközben el is dőlt. Odatették a díjakat, megvették azonfelül egy sor kiváló művet, de egyben elhatározták, hogy a tervek egyikét sem használják föl a mostani állapotában kivitelre.

Ennek okait a bíráló bizottság kifejtette, köztük bizonyára a pénzügyi szempont volt a döntő. A szakemberek különben kiemelték, hogy a pályaművek reményteljes képét mutatják a budapesti építőművészetnek, ezt a véleményt örömmel hallottuk. Megtolt 'anók azzal a nézetünkkel, hogy a pályázat friss, üde, az ifjú gárda győzelmét hirdeti, a régibb, tisztán műtörténeti stílusban gondolkozó és érző generáció felett. Ami művészeti szempontból értékes eredmény.

Más kérdés az, amit főleg a laikus közönség körében hallunk egy hét óta hangoztatni: eltalálták-e a tervelő építésköz a zsidó gondolkodást, a zsidó érzést a munkáikkal?

A budapesti zsidó hitközség hívei kiváncsian szemléltek végig ebből a szempontból a díszes kiállítás. Kerestek valami újat, nemcsak új formákat, a művészi kifejezés egyéni vonásait, azt is, mennyiben felelnek meg ezek a formák a zsidó léleknek.

Legyen szabad elhhez az érdekes kérdéshez rövid fejtegetést fűznünk.

Zsidó templomot tulajdonképpen a zsidó architektúra szellemében kellene építeni — ez a legközelebb eső gondolat.

Csak hogy zsidó építészet soha nem létezett. A biblia ugyan körülmenyesen leír néhány épületet, amelyek első időkben zsidó királyok bőkezűségének köszönhetőek fölépülésüket. A biblia zavaros, legtöbbször tulzolt és teljesen naiv leírásából azonban nem olvashatunk ki ama régi paloták és templomok stíl-

jét, külső megjelenésük képét. Salamon templomából ugyan állítólag megmaradt egy darabka, de abból e néhány kötömből épességgel nem következtethetünk az egész templom formáira. Az alaprajzot rekonstruálhatjuk, ámde ennél kitűnik, hogy voltaképpen egy idegen fajnak, az egyiptominak építészetéből van kikélesönözve. Magát a templomot nem is zsidó ember, hanem a föníciai Hiram építész tervezte. Föníciai mesteremberek készítették az iparművészeti részeket. Még az anyag egy része is föníciai volt. Salamon templomához, mint művészeti produktumhoz, jóformán semmi köze sem volt a zsidó gúniusznak. A biblia a fellengző csodálkozás hangján ír róla, mint egy merőn új és idegen alkotmányról, amelynek technikai alkotórészeit a héber nyelv nem tudja kifejezni, annyira importált volt az architektúrának valamennyi része. Bizonyos tehát, hogy Salamon temploma nem ad kulcsot a zsidó építészethez.

A sziklasírok és azok kapui meg fedőlapjai egy pár ornamentumot mutatnak fel, amelyekről el lehet mondani, hogy megfelelnek a zsidó érzéknek. De a dekoráció csak másodrangú elem és ezekkel aztán végződik is a zsidó építészet története.

A későbbi idők az elnyomás sötét korszaka. Szó sem lehetett arról, hogy velős, önálló építészeti stílt forraszon ki magából a zsidóság, hisz fájának lelki életét erőszakkal elkorosították. Aránylag legjobb sorsa volt Spanyolországban, a mórok közt. S tényleg, a legszebb zsinagóga-épületek a mór architektúrából vették formáikat. Azzal a zsidóságot jellemző esettel állunk itt szemben, hogy egy nép bensőségesen hozzáfőrr egy más, fájlag idegen néphez, átveszi annak gondolkozását, bizonyos fokig vérmérsékletét is. Amit a zsinagógák mór formáin látunk, csupa kölcsönkért dolog, új rajta talán csak éppen az elrendezés gondolata, amely a zsinagógában természetesen a zsidó ritus következményeitől függőt.

Ime, a zsinagógaépítkezés rövid története. Sovány arzenális, amely híjján van a forszatható feyvereknek. A román, renaissance s egyéb stíleken épített zsinagógákra e helyütt nem is gondolhatunk, azoknak stílje eminenter keresztény és pogány, röviden árja gondolat, amelyhez a zsidó léleknek alig van köze.

Ily sovány lévén a műtörténeti repertórium, elképzelhető a zavar, amelybe az építész esik, akitől zsidó szellemű, zsidó gúniuszt sugárzó templomot követelnek. Az építő művész, nem állván rendelkezésére semmi történeti hagyomány, a legkalandosabb utakra tér, hogy megközelítse a feladatot. A legtöbb építő a faj keleti származásáig megy vissza s hogy legalább ezt a halvány jellemvonást megrögzítse az épületen, kölcsönkért a keleti architektúrától konstruációit és formát és azokat a zsidó ritus követelte alaprajzon emeli a magasba. Így támadtak egyiptomi, asszír, khaldea, mór, sőt perzsa kompiliációk, amelyek alapjában véve nem egyebek műtörténeti adatok zavaros potpourrijánál. Mások nem a zsidó faj jellegét vették kiindulási pontul, hanem a templom-karaktert. Ezek fölelem nélkül vették át a tősgyökerez keresztény templomformákat, a bizáncit, a román, a gótot, legfeljebb a külső kiképzésnél ügyelvén arra, hogy keleties cifrázkodással némi exotikus zománcot vonják be az épületet.

Mindakét kísérlet — ha egyáltalán figyelembe vehető a mi szempontunkból — az önálló stíl két sarkalatos kérdéséhez nyult vissza: ki építi az épületet és mi annak a rendeltetése. Ha e két kérdésre megfelelően, már meg is adtuk — elvontan — a stíl karakterének magyát. Mert a stílusban éppen az építő vérmérséke és világfelfogása s az építmény rendeltetése játsza az anyagon kívül a főszerepet, ezek az elemek határozzák meg.

Ámde mit ér az ilyen meghatározás, ha nem akad olyan művész, aki ezt mélyen átérve, testet, formát is tud adni a pusztá gondolatnak? Éppen ez a punctum saliens a művészetnek. Geniális építőművészre volna tehát szükség, aki a zsidó lélek tökéletes átérésével tudna formát adni architektónikus hangulatának. Ilyen ember azonban Salamon királytól máig nem akadt.

Akik most próbálkoznak a problema ily szellemű megoldásával, töretlen uton haladnak. Semmi előkép, semmi hagyomány, semmi utmutatás. A zsinagóga-építés története nem a zsidóság szellemi története. Idegen formákhoz, idegen gondolathoz való simulás az, és tehát meddő is maradt, mert csak az őseredeti alkotás állja meg a sarat.

Idáig a kérdést ama laikus közönség szempontjából tárgyaltuk, amely zsidó karakterének szeretője látni a zsidó templomot. Ámde van hozzá szavak az építésznek is. Az építészek e kérdés megoldásánál félszemmel az *art pour l'art* elve felő kaosintgattak s azt gondolták magukban: ha már nincs módunkban

zsidó templomot teremtünk, alkossunk templomot, amelyben majd zsidók fognak imádkozni. Alkossunk esép, érdekes, újfajta épületet s ha aztán lehet, tünetszerűen föl rajta a dekoratív eszközök segítségével némi faji karaktert.

Az így támadt művek igen érdekes architektónikus munkák, amelyekben hol a beosztást, hol a tömeghatást, a szerkezetet, hol a kiképzést vagy a dekoráció részleteit bámuljuk meg, mint igaz művészmunkát. Pusztán architektónikus szempontból tekintve érdekes és finom alkotás a javarésze. De nincs rajtuk zsidó lélek.

Mert elvégre az exotikum, a cifráságban való dúskodás még nem jellemzi minden oldaláról a zsidó lelkét. A dekorációk buja és erős tömegéből itt-ott kiszökellő szubtilitás valami, de még igen kevés, tengerben elvesző csöpp. A liturgia ősi számainak díszítő motívumként való felhasználása csak ügyes appercepció, de még nem alkotás.

E szempontból az új zsinagoga ugyanarra a sorra fog jutni, amelyre a világot összes zsinagógái: nem zsidó.

Ennyit azonban nem követelhetünk a magyar építőművésztől. Derekasán kivágta a hatvágást így is, tisztelettel üdvözöljük ebből az alkalomból is. Meglepő és gruzdag a pályázat eredménye, messzi főülmulja a Szépművészeti Múzeum pályázatát.

Hogy a probléma, amelyre fentebb utaltunk, megoldatlan maradt, azt menteni sem kell. A világ egy architektusa sem birt vele eddig megbirkózni.

(L*)

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Petőfi-Társaság.** A Petőfi-Társaság tulajdonképpen ma ünnepelte meg március tizenötödikét. A felolvasások nagy része a dicső nap halhatatlan hőseivel, Petőfi Sándorral s az ötvenegy év előtti március történelmi emlékeivel foglalkozott. A kis terem megint zsúfolásig megtelt hallgatósággal. Az ülésen Bartók Lajos elnök.

Elsőnek *Abrányi* Emil szavalta el *E. Kovács* Gyulának *Petőfi* című költeményét.

Ezután *Hatala* Péter olvasta fel visszaemlékezéseit 1848. március 15-ikéről. A nagy nap eseményeit, amelyek gyors egymásutánban követték egymást, már sokan és sokszor elmondták. Am a közönség újból és újból szívesen, áhitattal hallgatja e mozgalmas nap történetét, főleg ha olyan ember adja elő, aki maga is szemtanúja, résztvevője volt az akkori eseményeknek s aki ezeket oly élvezetesen adja elő, mint *Hatala* Péter. Lelkesen megéjenezték érte.

Bartók Lajos felolvasta *Ilyés* Bálintnak *Szabadság, szerelem* című szép versét. Utolsó strófája ez:

A sűgő vérsben, hol villám cikáz,
S ágyúk dörgése a halotti nász:
Az ifjú költő szent eszményéért
Ott áldozá büszkén a drága vért.
Hősök föl lezállt a siri éj,
De a költő dalában újra él!
Nevét a lányka híven őrzi itt,
S zengő dalok riasztják álmaikat!
És él... porán, mig egy fűszál terem,
„Szabadság, szerelem!”

Költemény volt a program negyedik száma is. *Pósa* Lajos szavalta el nagy hatással *A legszebb dal* című alább közölt versét, amely talán képekkel eseteli Petőfi lánglelkét.

A legszebb dal.

Üstökös volt apja, hajnalcsillag anyja,
Biboros bőlesben rengette-ringatta.
Zsarátnokot evett, lángot ivott rája,
Villámok tüzen nőtt, növekedett szárnya.

Mennydörgőve szállt ki tizes bőleséből,
A tornyos felhőket elfújja az égről.
Kicsalja a napot bűvös muzsikája,
Belekapaszkodik arany sugarába.

Száll a napsugárral erőre, mezőre,
Mosolyogva pattan, fakad a rügy tőle,
Bezengi a virág hasadózó kelyhét,
Bosúgja illatnak a szabadság lelkét.

Száll a csörgő patak gyöngyöző habjára,
Ragadja a Tisza, a Duna hulláma.
Játszik vele a szél, elkappa az orkán,
Százados fák zúgják sziklabércet ormán.

Behat a dermett szív kopár rejtékébe,
Belenez a nemzet fénytelen szemébe,
Láng csap ki belőle, ébredő lét lángja...
Sodorja magával az ég dal szárnya.

Náborul a saját forgó kerekére,
Szabadság rózsáit hullatja úlébe.
Örömben a gép megáll zakatolva,
Rablékek nyögését magából kidobja.

Majd újra megindul, cikázó szikrát hány,
Forgatja kerékét szépséges tündérlány.
Szabadság nemtője, a költő muzsája,
Csillagos betűkből ragyog a dal rája.

„Talpra magyar!” zeng-zúg. Betör a börtönbe,
Olvasztó tüzzel hull a lánc esőrgyve.
Nyomába besurrán a szabadság napja,
A penészes falat végig csokolgatja.

... Óh, te dicső költő! Isten hasonlása!
Óh, te magasztos dal, költő szíve lángja!
Óserő szűlttje, nemzet riadója,
Féltrevert harangok harci kongatója!

Összetört bilincsből szuronyt kovácsoltál,
Zászlókat föltel, kard hegyén villogtál,
A te lelked zúgott csaták viharában,
Bömbölő ágyúknak dörgő szótáiban.

Óh, mi szent indulónk! Összedőlt az ótár!
Útan bujdosókkal te is elbujdostál!
Csak itt-ott csendülte vadon rengetegben,
Tömlőcök fenekén... messze idegenben...

Bujdosó utadról visszatértél újra,
A hegyet, a rónát bezengve, bezúgva.
Te vagy és te leszel a mi legszebb dalunk,
Órök ébrésztőnk és örök diadalunk!

A szabadságharc keretében mozog végül *Vérség* Arnoldnak *A harmadik fu* című elbeszélése is, amely egy fiatal honvédnek, aki két bányát veszített el a csatában, megható története.

A felolvasó ülést zárt ülés követte.

○ **Horkayné ú nagysága az Új Idők** legújabb számában az aktuális márciusi kérdések egész sorát tárgyalja az ő szokott szikrazó szellemességgel. Elépatantja mindazt, ami a budapesti társaságot foglalkoztatja titokban, felhangon. *Horkayné* allandó alakja nemcsak az *Új Időknek*, hanem már a magyar társaságnak is. Az *Új Idők* e heti száma azonkívül két regényt közöl, egyet *Ambrus* Zoltántól, a másikat *Antony* *Hopetől*. Március 15-ike alkalmából verset írt *Abrányi* Emil, finom novellákat *Nurai* Károly, *Bródy* Sándor. Az irodalom és művészet eseményeit két hosszú cikk tárgyalja. Temérdek kép mutatja be a penzióba vonuló citadellát. De van azonkívül sok szép és művészi illusztráció a gazdag változatossággal szerkesztett füzetben.

SPORT.

○ **Vívó akadémiák.** Érdekes vívó-ünnepélynek voltunk tanui szombaton este *Lovas* Gyula fővárosi vívómester nagymező-utcai termeiben. A mester ezáltal mutatta be iskoláját a sportközönségnek, kezdő és haladó tanítványaival demonstrálva a sikert, amelyet velük máris elért. Nem említjük meg a kard- és dicsőség elkábítsa a fiatal embereket. De annyi bizonyos, hogy oly sok igazi, komoly tehetséget s bennük annyi ambíciót láttunk, hogy méltán becsületére válik a mesternek. Örömmel láttuk azt is, hogy *Lovas*-iskolája nem ragaszkodik mereven a teatrális olasz iskola előirt szabályaihoz, ellenben igen okosan és céltudatosan kombinálta a magyar és olasz vívórendszerek előnyeit. Többek közt láttunk néhány igen szép elővágást eszklóbból s itt-ott egy-egy traverzónát is. A tanítványok általában szépen, plasztikusan vívnak, férfiasan verekszenek, aránylag sok biztossággal támadnak, szabályszerűen védnek és gyorsan ripoztíroznak. Ha így és ezzel az ambícióval folytatják vívógyakorlataikat s mindenképpül többet iskoláznak s kevesebbet vívnak egész testre, akkor a mester iskolája hováhamarabb tekintélyes vívókat fog adni az országnak. A vívóest különben annyi vendéget vonzott a mester termeibe, hogy a későbbben jövők már nem kaptak helyet.

Az olasz vívás egyik kitűnősége, *Girolldini* B. *Federico*, a *Fővárosi Vívóklub* mestere ma délután sikerült vívóakadémiát rendezett a Budapesti Polgári Lövész Egyesület helyiségében. Amatőrök és mesterek mérkőztek egymással, érvényre juttatva a vívás művészetének minden praktikus és esztétikai szépségét. A szép számban megjelent előkelő közönség, köztük a vívósport több kitűnősége, nagy érdeklődéssel nézte végig az egyes mérkőzéseket, amelyeknek nagy része *Girolldini* mester oktatói módszerének az előnyeit dicsérte. Az akadémiát, amelyet zeneszóval tettek változatossá, iskolavívás nyitotta meg. *Girolldini* mester állt szemben *Del-Medico* Istvánnal (vívó), *Stotter* Sándorral (kard) és *Fleischer* Károlyval (kard). Ebben a mérkőzésben *Girolldini* bemutatja az olasz módszernek azokat az elvitáztatatlan fölényeit, amelyekből megmagyarázható, hogy miért terjedt el az utóbbi években a főváros vívóiskolaiban ez a módszer. Egyébként a mester úgy bánt a vívórel meg a karddal, hogy a közönség visszafojtott lélekzettel várta — akárcsak valami középkori harci tornán — a mérkőzés végét. Céltudatos és rendkívül fürge mozgásaival

villámgyorsan siklott ki az ellenfél fegyvere alól, majd pedig vehemens támadásával könnyedén lefegyverezte partnereit. Az assautokban a következők vettek részt: *Molnár* Viktor — *Girolldini* (vívó), *Dobó* Ödön (F. V. C.) — *Stotter* Sándor (kard), *Girolldini* Virgilio — *Kőszeghy* Antal (kard); *Sátori* Ernő (F. V. C.) — *Schwarzmayr* Lajos (B. T. C.) (kard); *Hoch* H. Henrik (F. V. C.) — *Hochstein* Rezső (kard); *Girolldini* Federico a Virgilio fával (vívó és szicíliai tőr) és *Hochstein* Rezső — *Sátori* Ernő (F. V. C.) (kard). Az egyes mérkőzések után a közönség, amelynek soraiban sok hölgy is volt, a mestert és tanítványait elhalmozta a tetszésnyilvánítás minden jelével. A vívóakadémia a mester tanítványainak kiváló előhaladásáról tett tanuságot, továbbá azt is dokumentálta, hogy *Girolldini* Federico nemcsak kitűnő vívó, hanem a legjelesebb oktatómesterek egyike.

○ **A Budapesti Egyetemi Atletikai Klub** ma tartotta első hazi versenyt az egyetemi ifjuság nagy részvétele mellett. Szép közönség nézte végig a fiatalok mérkőzését a Nemzeti Lovardában. A verseny lefolyása a következő volt: I. *Felvonulás*. II. *Súlyzó-cykolat*, III. *50 yardos síkverseny*. Handicap. Első *Marczinkó* Ferenc bölcsészethallgató (6 méter előny) idő 5 $\frac{1}{2}$ mp., második *Strausz* Gyula joghallgató 1 $\frac{1}{4}$ mtr előny, harmadik *Gajgáz* Tibor orvos-tanhallgató (előny nélkül). IV. *Súlydobás* tavolba 14 angol fontos golyóval (Handicap.) Első: *Bayer* Róbert bölcsészethallgató 11 m. (3 m. előny), második *Papp* Dezső bölcsészethallgató 10 m. 75 cm. (1 m. 25 cm. előny), harmadik *Morócz* Kálmán 10 m. 70 cm. (2 $\frac{1}{2}$ m. előny). V. *Hármasugrás*. (Handicap.) Első *Nagel* Ferenc joghallgató 13 m. 23 cm. (3 m. előny), második *Gajgáz* Tibor orvos-tanhallgató 12 m. 16 cm. (előny nélkül), harmadik *Visnya* Aladár gyógyszerész 12 m. 10 cm. (2 m. 25 cm. előny). VI. *Mintacsapat tornászása a korláton* *Bayer* Robert előtornász vezetése alatt. Ezután a klub vívói mérkőztek Először iskolavívást mutattak be *Halász* Lajos mesterrel, azután pedig assaut-vívás következett. Legérdekesebb volt *gróf Vay* Lajosnak, a klub mesterének assautja *Matlaskovszky*val. Verseny után a tisztviselők új palotájában társasvacsera volt.

○ **Kerületi torna-versenyek.** A magyarországi tornaegyletek szövetségének második kerületi torna-versenye május hó 21-ikén és 22-ikén pünkösdkor lesz Pozsonyban. A résztvevők tiszteletére Pozsony városa több nagyszabású ünnepet rendez. Az ünnepély védnöke *Berzevichy* Albert valóságos belső titkos tanácsos, elnöke *Taller* Pal királyi tanácsos, pozsonyi polgarmester és a rendező bizottság elnöke *Brolly* Tivadar pozsonyi helyettes polgarmester. A részvétel április 9-éig jelenthető be a pozsonyi tornaegyletnek.

EGYESÜLETEK.

(Az *Otthon* közgyűlése.) Az *Otthon* írók és hírlapírók köre ma délelőtt 11 órakor tartotta meg rendez évi közgyűlést, az elsőt az egyesület saját házában. Ezt a momentumot mint legfontosabbat emelte ki úgy az elnök megnyitójában, mint a titkár jelentése. A választások során betöltötték a könyvtárosi tisztséget dr. *Molnár* Gézával, és megalkották a választmányt, amelybe ezáltal először jutott be: *Heltai* Jenő, *Beóthy* László és *Márkus* Géza. Azután áttértek az indítványokra és *Márkus* Miksa indítványára lelkes egyhangúsággal *Szöll* Kálmánt megválasztották az *Otthon* tiszteletbeli tagjának politikai érdemein kívül főleg azért, hogy annak idején mint a jelzőbank elnöke lehetővé tette az *Otthon*-háznak fölépítését. Végül jegyzőkönyvi közönséget szavaltak *Rákosi* Jenő elnöknek, aki szerényen a tisztikarra hárította az *Otthon* körül szerzett érdemeit. A közgyűlés után banquet volt, amelyen rokonszenvesen megemlékeztek a párbajban megsebesült és gyógyulófében levő *Csajthay* Ferenc szerkesztőről is.

(A *Menza Akadémia* Egyesület) tegnap saját helyiségében *Hann* János elnöklése mellett közgyűlést tartott, melyen az jönnan átdolgozott alap- és ügykezelési szabályzatot tárgyalták s fogadták el. A közgyűlés *Parcseltich* László indítványára elhatározta, hogy azzal a kérelemmel fordul a közoktatásügyi miniszterhez, meg az egyetem tanácsához, hogy mindkét egyetemen a tandíj fizetésekor 50 krajcár helyett 1 forintot szedjenek a segítő egyesületek javára, melyből a *Menza Akadémia* 50 krajcárt kapjon.

TÖRVÉNYSZEK.

§§ **A leleplezett gólya.** Nagy bánata volt *Ernst* Izidornának, amiért hogy a gólya nem akart fészket rakni az ő kis házikójuk fölött. Végre akadt egy jószívű asszony, aki felajánlotta hatalmas befolyását a gólyának. Nemsokára kelepelt is a gólya egy — külvárosi kicsiny lakás fölött s *Ernst*né leutazott Nagybeeskerekre *Galata* Ilonának kis csecsemőjével, akit később férjének a saját gyermekeként mutatott be. Nagybeeskerekre érve *Ernst*né felkereste *Viczik* Józsefné szülésznőt, aki a kis csecsemőt *Ernst* Károly néven akarta anyakönyveztetni. Mivel azonban úgy mondta, hogy a gyermek *Nagy-Kikindán* született, oda utasított. Vi-

